

raport campanie

implicare civică pentru combaterea mesajelor și simbolurilor extremiste în spațiul public din Timișoara

1. Contextul național

Discuția despre simboluri extremiste în spațiul public din România trebuie așezată într-un context mai larg, atât juridic, cât și social. România are din 2002 o legislație care interzice organizațiile, simbolurile și faptele cu caracter fascist, rasist sau xenofob, prin Ordonanța de urgență nr. 31/2002. Aceasta a fost consolidată ulterior prin Legea nr. 217/2015 și Legea nr. 241/2025, cunoscută în spațiul public drept legea antilegionară, inițiată de deputatul Silviu Vexler.

Presă a relatat în repetate rânduri despre controversile generate de această lege în 2025 și despre dificultățile de implementare. În contextul dezbaterilor privind legea antilegionară, discuția nu este doar juridică, ci și una despre memorie publică și delimitare clară față de trecutul extremist. Aceste discuții apar pe fondul unei creșteri vizibile a discursului naționalist și extremist în Europa, iar organizații internaționale de monitorizare a antisemitismului și a extremismului de dreapta au semnalat în ultimii ani o creștere a incidentelor motivate de ură. În acest context, prezența simbolurilor

extremiste în spațiul public nu este un detaliu izolat, ci parte a unui climat social în care discursul radical găsește noi forme de exprimare.

Utilizarea codurilor și simbolurilor grafice în locul declarațiilor directe este un fenomen pe care îl putem observa în special în spațiile publice. Deși promovarea explicită a ideologiilor fasciste este sancționată, în practică există semne, cifre, abrevieri sau simboluri reinterpretate care trimit la aceleași idei, dar care sunt mai greu de identificat și încadrat. Această zonă gri creează dificultăți pentru autorități din punctul de vedere al încadrării juridice și face necesară o mai bună documentare și recunoaștere publică a acestor însemne. Aceste simboluri condensează idei complexe într-o imagine simplă, ușor de reprodus și ușor de recunoscut (dog whistle) de către cei care împărtășesc aceleași convingeri. În lipsa contextului istoric, o cifră sau un semn poate părea doar un cod misterios, dar pentru membrii comunităților vizate, același simbol este perceput ca o amenințare.

2. Contextul timișorean

Timișoara este promovată oficial ca un oraș multicultural și multiethnic. Un exemplu este platforma Visit Timișoara care subliniază premierele istorice ale orașului și diversitatea sa culturală (<https://visit-timisoara.com/ro/premiere/>). Orașul este prezentat drept un spațiu al conviețuirii dintre comunități romane, germane, maghiare, sârbe și evreiești, un loc asociat și cu spiritul Revoluției din 1989. Această identitate este reală, dar coexistența ei cu episoade de antisemitism și xenofobie face necesară o analiză onestă a trecutului și a prezentului.

De exemplu în 1938, la Timișoara a avut loc un atentat cu bombă împotriva Teatrului Evreiesc în cadrul unei opere de artistei Sidi Tal la Teatrul Comunal din Timișoara (<https://teatrul-evreiesc.com.ro/spectacol/sidy-thal/>). Acest eveniment face parte dintr-un climat mai larg de antisemitism interbelic. În perioada post-1989, organizația Noua Dreaptă a fost activă și la Timișoara, cu un exemplu de la începutul anilor 2000 când au fost documentate poziții radicale și discriminatorii la adresa comunității române, inclusiv mesaje care promovau măsuri degradante, eugenice, împotriva femeilor române. Aceste episoade arată că ideile xenofobe nu sunt doar parte a trecutului îndepărtat.

În ultimii ani, dezbaterea despre memoria urbană a revenit în atenția publică. Articolele din Adevărul <https://adevarul.ro/stiri-locale/timisoara/ce-controverse-aduce-legea-antilegionara-petre-1643714.html> și din Scena9 <https://www.scena9.ro/article/strazi-timisoara-extremism-legionari-petitie-primarie-memorie-goga-gyr> discută cazul unor străzi care poartă numele unor personalități (artiști, politicieni, oameni de știință) asociate

cu Mișcarea Legionară sau cu ideologii extremiste și subliniază dificultatea de a gestiona memoria istorică în spațiul urban. Mai specific, la Timișoara există o petiție inițiată în 2023 (https://www.petitieonline.com/pentru_o_cultur_a_memoriei_democratice_in_spatiul_public_din_timisoara) care cere renunțarea la denumirea unor străzi după personalități istorice care au avut legături cu Mișcarea Legionară. Aceasta a avut ca precursor contestarea publică în 2014 a deciziei autorităților locale de a denumi o stradă după Petre Țuțea (https://debanat.ro/2015/08/la-timisoara-strada-petre-tutea-ramane-strada-petre-tutea-video_124822.html), după promulgarea Legii 217/2015.

Aceste situații nu sunt simple detalii administrative, ci semnale despre cum este construită memoria colectivă și ce valori sunt vizibile în spațiul public. Ideea de a modifica denumirile străzilor se concentrează pe schimbarea modului în care percepem și comemorăm figurile publice. În loc să idolatrizăm (doar) faima, talentul sau contribuțiile, ar trebui să aducem în prim-plan și calitățile morale și integritatea acestor persoane și să punem accentul pe echilibrul dintre artă și artist de exemplu, adică pe cine sunt acești oameni în viața lor personală și profesională, nu doar pe ceea ce au creat. Aceasta nu este o inițiativă de a anula (cancelling - cancel culture) pe cineva, ci de a promova o cultură în care oamenii sunt comemorați prin prisma nu doar a ceea ce fac, ci și pentru cine și cum sunt.

În acest cadru, apariția sau menținerea simbolurilor naziste, fasciste și legionare pe clădiri din oraș intră în tensiune directă cu brandul de oraș multicultural și deschis.

3. Simboluri și mesaje în spații publice: graffiti

Graffiti-ul este o formă complexă de expresie urbană. Poate fi artă, comentariu social sau intervenție critică. În Timișoara există artiști stradali și campanii de festival (precum Festivalul PLAI <https://stirileprotv.ro/stiri/timis/cel-mai-mare-graffiti-realizat-pe-o-cladire-istorica-din-romania-se-afla-la-timisoara-video.html> sau Festivalul Codru https://stiridetimisoara.ro/o-noua-murala-de-la-codru-festival-45-metri-patrati-de-culoare-si-metafora_54596.html) cu intervenții care aduc culoare și mesaje în spațiul public. Problema nu este graffiti-ul ca formă de expresie sau artă, ci conținutul anumitor mesaje.

Simboluri naziste, însemne legionare sau sloganuri codificate apar atât pe ziduri de clădiri abandonate, cât și pe imobile locuite din oraș. Unele sunt vechi și rămân ani de zile fără a fi îndepărtate, altele apar în valuri, în anumite perioade tensionate din punct de vedere politic sau social, precum contextul electoral 2024 – 2025 când în întreaga țară s-a văzut o creștere a mesajelor, evenimentelor și discursurilor extremiste (<https://romania.fes.de/ro/e/extrema-dreapta-in-2025-intre-combatere-si-normalizare.html>).

Mesajele de acest tip ocupă vizibil spațiul public și pot contribui la normalizarea discursului extremist. Ele creează impresia prezenței unei comunități invizibile care își marchează teritoriul, iar lipsa intervenției rapide poate transmite ideea că astfel de mesaje sunt tolerate. De aceea, monitorizarea și îndepărtarea lor nu este doar o chestiune de estetică urbană, ci una care ține de siguranța simbolică și de coerența valorilor promovate de oraș. Aceste mesaje nu apar în izolare, ci reflectă și alimentează tensiuni sociale, iar răspunsul trebuie să fie unul coordonat între autorități și societatea civilă și comunitatea mai largă a orașului. Aceste simboluri nu sunt relicve inofensive ale trecutului, ci reprezintă ideologii care au produs discriminare, violență și moarte. Faptul că sunt prezente în mod repetat în spațiul public pot indica o eventuală toleranță față de ele cât și/sau o capacitate insuficientă de reacție instituțională.

4. Campania de activare civică

În acest context, în 2023, am lansat o campanie de implicare civică prin care am încurajat cetățenii/ele și persoanele care vizitează Timișoara să ne transmită locații și fotografii cu simboluri și mesaje potențial ilegale sau să folosească direct platforma online a Primăriei Municipiului Timișoara pentru a face sesizări (<https://sesizari.primariatm.ro/>).

Campania Pentru un oraș sigur, implementată de Identity.Education, a avut ca obiectiv identificarea și semnalarea simbolurilor și mesajelor instigatoare la ură și discriminare din spațiile publice, în conformitate cu Legea nr. 217/2015. Pentru documentare și identificare corectă am utilizat „Ghid de coduri, simboluri și însemne ale extremei drepte în România”, realizat de Adina Babeș și Ana Bărbulescu publicat de Fundația Friedrich Ebert (FES) (<https://collections.fes.de/publikationen/ident/fes/14104>).

Într-o scrisoarea transmisă Primăriei Municipiului Timișoara în 2025, împreună cu Institutul Intercultural Timișoara și Asociația Logs, am semnalat că, potrivit raportului nostru, în perioada ianuarie - martie 2025 numărul sesizărilor a crescut semnificativ comparativ cu anul 2024. În 2024 am transmis în total 10 sesizări, iar în primele luni din 2025 deja 6 sesizări, ceea ce indică o intensificare a fenomenului și o creștere a vigilenței civice, într-o perioadă care coincide cu anul electoral 2024 - 2025 și intensificarea mesajelor extremiste din spațiul public (online și fizic). În aceeași scrisoare am identificat și 3 arii de îmbunătățit pentru a eficientiza raportarea și eliminarea simbolurilor: claritate în platforma de sesizări pentru semnalarea acestor situații, trasabilitate și comunicare

în procesul de soluționare și clarificarea atribuțiilor în funcție de localizarea însemnelor, tipul proprietății și alte criterii.

În urma scrisorii, un rezultat concret a fost validarea de către Primărie a unei subcategorii dedicate pe platforma de sesizări, sub Ordine publică, intitulată „Graffiti / Vandalism / Mesaje discriminatorii”. Această schimbare ajută la o triere mai clară și la direcționarea internă către structura responsabilă, dar transmite și un mesaj clar utilizatorilor platformei că mesajele discriminatorii nu sunt tolerate.

De când subcategoria dedicată „Graffiti / Vandalism / Mesaje discriminatorii” a devenit disponibilă pentru selectare pe platformă (17 iulie 2025), până la finalul anului 2025 au fost depuse 17 sesizări prin această opțiune. Înainte de crearea subcategoriei, persoanele care făceau sesizări alegeau categoria pe care o considerau cea mai potrivită, iar Primăria direcționa ulterior cazul către structurile interne în a căror competență revine soluționarea. Din acest motiv, nu există o statistică unitară și completa privind numărul total al sesizărilor depuse anterior datei de 17 iulie 2025, deoarece acestea sunt distribuite în mai multe structuri ale administrației locale.

Chiar și după introducerea subcategoriei dedicate, sesizările nu rămân în mod necesar încadrate exclusiv acolo în statistica finală. Ele sunt repartizate spre soluționare în funcție de localizarea simbolului și de tipul de proprietate (publică, privată, monument istoric, etc.), fiecare departament având propriul flux intern de lucru și proprii pași procedurali.

Astfel, în rapoartele interne ale administrației, aceste cazuri pot apărea în evidențele structurilor care le gestionează efectiv, nu doar în dreptul subcategoriei prin care au fost inițial semnalate.

Administrația locală a menționat că lucrează la dezvoltarea unui mecanism de raportare automată care să permită pe viitor o monitorizare mai clară și mai centralizată a acestui tip de probleme la nivel local.

Rapoartele Primăriei Municipiului Timișoara indică o creștere constantă a numărului de sesizări privind acest tip de conținut în spațiul public: în anul 2023 au fost înregistrate 4 sesizări depuse de 2 petenți, în 2024 numărul a crescut la 15 sesizări depuse de 7 petenți, iar în 2025 s-a ajuns la 55 de sesizări depuse de 32 de petenți. În același interval, Identity Education a depus un total de 27 de sesizări. Corelând aceste date cantitative de la nivel local cu informațiile calitative din comunitate, se poate observa că subiectul devine tot mai vizibil și mai relevant pentru locuitorii orașului, indicând atât o intensificare a fenomenului, cât și o creștere a implicării civice a petenților individuali ca răspuns.

Un alt aspect important care a fost adresat este trasabilitatea și comunicarea cu persoanele care au depus sesizări în procesul de gestionare și comunicare al acestora la nivel de administrație locală. În practică, fluxul de gestionare a sesizărilor diferă în funcție de instituția sau structura în responsabilitatea căreia intră soluționarea cazului, ceea ce poate implica atribuirea unor numere de înregistrare diferite în etapele ulterioare. În situațiile în care sesizările au fost redirecționate către alte instituții, acestea au obligația de a genera un nou număr de înregistrare și de a prelua comunicarea mai departe. Cu toate acestea, au fost identificate cazuri în care sesizarea a fost închisă pe platforma administrată de Primărie fără a fi comunicate clar fluxul de redirecționare sau noul număr de înregistrare, ceea ce a făcut dificilă urmărirea parcursului acesteia de către persoana petentă și au dus la

raportari duplicate. Această observație a indicat necesitatea unei mai bune transparențe și clarități în comunicarea interinstituțională și în relația cu cetățenii.

Dincolo de aspectul administrativ, situațiile identificate evidențiază nevoia de îmbunătățire a comunicării și de definire a unui circuit mai clar al sesizărilor, astfel încât cetățenii/ele să poată urmări parcursul cazului până la soluționare. În prezent, Primăria Municipiului Timișoara poate asigura comunicarea și trasabilitatea în relația cu structurile proprii și, parțial, cu instituțiile subordonate, precum Poliția Locală, care, deși au personalitate juridică, funcționează în coordonare administrativă și se supun cadrului general privind petițiile (OG 27/2002).

În practica actuală, sesizările sunt închise pe platformă cu răspunsuri care includ aceste informații despre redirecționarea către alte entități atunci când este cazul. Este important de menționat că Poliția Locală și Inspectoratul Județean de Poliție au fluxuri instituționale diferite, iar în anumite situații sesizările pot fi transmise de la una către cealaltă, în funcție de competență.

Pentru o mai bună claritate și coerență, este necesară dezvoltarea unei proceduri comune care să asigure continuitatea comunicării și trasabilității nu doar în interiorul Primăriei, ci și în relația cu instituțiile către care sunt redirecționate sesizările.

Un aspect important rămas în curs de soluționare este clarificarea atribuțiilor în funcție de amplasarea simbolului. Nu este întotdeauna evident cine este responsabil pentru îndepărtarea unui mesaj instigator la ură: proprietarul privat, asociația de locatari, Primăria, prin structurile subordonate sau firmele contractate, sau o alta instituție. În cazul clădirilor istorice, precum și a monumentelor, situația poate deveni și mai complexă, fiind necesare avize sau proceduri speciale.

Această situație evidențiază potențiale lacune între cadrul legislativ național, care interzice promovarea simbolurilor și ideologiilor fasciste, și mecanismele concrete de intervenție la nivel local. Legea stabilește interdicția, dar nu detaliază suficient obligațiile operaționale privind eliminarea fizică a acestor mesaje din spațiul public. În consecință, responsabilizarea efectivă depinde de colaborarea dintre autorități și proprietari/e, precum și de dezvoltarea unor proceduri locale clare. Considerăm că este necesară atât o mai bună armonizare a practicii administrative la nivel local, cât și o discuție mai amplă despre completarea cadrului normativ la nivel local, astfel încât răspunsul la astfel de situații să fie rapid, coerent și previzibil.

Dincolo de intervenția propriu-zisă de ștergere a mesajelor, considerăm esențială integrarea unei componente educaționale clare în răspunsul public la acest fenomen. Aplicarea legii exclusiv în cheie punitivă (ștergerea mesajului într-un anumit termen sau aplicarea unei amenzi) nu este suficientă. Este nevoie de informare și conștientizare, astfel încât proprietarii/ele, asociațiile de locatari/e și comunitatea mai largă să înțeleagă nu doar obligația legală, ci și impactul social al acestor simboluri. Din experiența noastră din cadrul campaniei, sunt persoane care se afla într-o zonă de ezitare: nu intervin din considerente financiare sau din lipsa de claritate asupra responsabilității sau necunoașterea semnificației simbolurilor, iar riscul unei amenzi nu este perceput ca o soluție constructivă. De aceea, o abordare echilibrată ar trebui să includă materiale informative, campanii locale, ghiduri clare privind pașii de urmat și încurajarea implicării active a cetățenilor și cetățenelor în raportarea sau îndepărtarea mesajelor. Obiectivul nu este doar conformarea la lege, ci construirea unei culturi a responsabilității și a solidarității la nivel de cartiere și oraș, în care reacția la mesajele instigatoare la ura să devină una firească și asumată colectiv.

Grupurile și persoanele care susțin și promovează mesaje discriminatorii și utilizează simboluri fasciste, naziste sau legionare nu au dispărut complet din istorie și societate. Simbolurile aduc în prezent o mișcare care nu a dispărut niciodată complet, fiind relevantă în contextul actual în care referințele la ideologii extremiste reapar în spațiul public, în ciuda faptului că acestea sunt asociate unor mișcări istorice interzise tocmai din cauza caracterului lor violent și discriminatoriu. În lipsa unei abordări clare, prezența acestor simboluri nu este neutră sau decorativă, ci riscă să devină mai acceptabilă social și mai prezentă în spațiile publice, și pune în pericol comunitățile vizate de discriminare.

În loc de concluzii: campania este încă în derulare, deoarece mesaje ilegale continuă să apară în spațiul public, pe clădiri de locuințe și în parcuri, în Timișoara.

Pașii de intervenție sunt simpli: oricine poate face o sesizare pe platforma publică sesizari.primariatm.ro (categoria „Ordine publică”, subcategoria „Graffiti / Mesaje discriminatorii / Vandalism”), menționând despre ce simbol ilegal este vorba și locația exactă, alături de o fotografie. Alternativ, putem face noi, Identity Education, acești pași, dacă primim poza și locația exactă.

La Oradea, această campanie a fost deja preluată, prin munca Asociației Ark (https://www.instagram.com/p/C6bhuWwNTr0/?img_index=1). Ne dorim ca acest model să fie replicat și în alte orașe, atât la nivel de implicare civică, cât mai ales la nivelul autorităților locale.

În același timp, rămânem în contact direct cu Primăria Municipiului Timișoara și menținem deschise canalele de comunicare și dialog pentru continuarea acestui demers. Împreună, lucrăm atât la îmbunătățirea proceselor interne și a mecanismelor de intervenție, cât și la reducerea fenomenelor discriminatorii și a mesajelor de ură din spațiul public, cu obiectivul comun de a contribui la un oraș mai sigur, mai incluziv și mai solidar pentru toate persoanele.